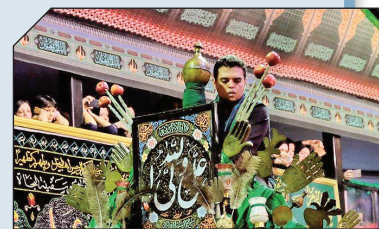

سیب سرخ شمیران نذر شفای بیماران

نام نذر: سیب
محل ادای نذر: تکیه حصاربوعلی

مراسم عزاداری محرم در تکیه حصار بوعلی برای اهالی قدیمی این محله با عطر سیب شمیران آمیخته است. شب تاسوعا که اهل محل گرد هم می آیند تا مراسم کهن نخل گردانی در این تکیه تاریخی اجرا شود، عطر سیب مثل هر سال در فضای تکیه می پیچد. عزاداران حسینی از چند روز پیش از اجرای مراسم، مقدمات لازم را برای ادای یک نذر قدیمی آماده می کنند. این نذر ۷۰ ساله، هر سال شب تاسوعا با مشارکت همه اهالی محله حصار بوعلی ادا می شود. نذر سیب از آن نذرهای خاص و منحصر به فرد است که تنها در تکیه حصار بوعلی و هنگام اجرای مراسم نخل گردانی این تکیه دیده می شود. جمعیت نخل تاریخی تکیه را که نمادی از تابوت امام حسین (ع) است در فضای بزرگ تکیه می گردانند و جوانی از سادات محله حصار بوعلی روی نخل می نشیند. جوان ترها نخل را روی شانه بلند می کنند و رسم است که نخل ۴۰ در گرد تکیه چرخانده شود.

در کنار تابلو نقاشی واقعه عاشورا که روی نخل نصب شده، چند نیشه سه شاخه دیده می شود. روی هر نیشه هم یک سیب سرخ قرار دارد. نخل نیز با صدها سیب سرخ نذری دیگر پر شده است. مراسم نخل گردانی که تمام می شود سیب های نذری را میان جمعیت توزیع می کنند. محمود خان سفیدی، عضو هیئت امنای تکیه حصار بوعلی، درباره نذر سیب می گوید: «شمیران پر از باغ سیب بود. از روستای آهار و ایگل تا آبادی حصار بوعلی ردیف درخت های سیب به گذرهای شمیران عطر و رنگ می داد. ما به آن سیب ها سیب شمرون می گفتیم. ۷۰ دهه پیش بانویی از اهالی آبادی که فرزند بیمار داشت، چند سیب از باغ خود را نذر کرد و در مراسم نخل گردانی روی نخل قرار داد. وقتی حاجت روا شد، سال بعد دیگران هم برای حاجت گرفتن سیب نذر کردند. حالا ۷۰ دهه است اهالی محله باور دارند سیب های نخل حصار بوعلی تبرک است و بیماران را شفا می دهد. پس هر کسی حاجتی در دل دارد سیب نذر می کند؛ از یک دانه سیب سرخ تا چند کیلو. سیب ها در شب تاسوعا روی نخل قرار می گیرند و این نذر خاص نسل به نسل در حصار بوعلی اجرا می شود.»

نذر نمک برای هموار کردن مسیر زیارت

نام نذر: نمک
محل ادای نذر: امامزاده صالح (ع)

از دیرباز زائران آستان مقدس امامزاده صالح (ع) برای حاجت روا شدن نمک نذر می کنند. اگر چه نمک در فرهنگ اسلامی جایگاه ویژه ای دارد و این نذر میان زائران دیگر امامزاده ها و نیز نذر نمک به نیت حضرت فاطمه زهرا (س) رایج است، اما داستان نذر نمک در امامزاده صالح (ع) روایتی جالب و شنیدنی دارد. سال هاست زائران امامزاده صالح (ع) وقتی از چهار گوشه شهر و یا از دیگر شهرهای کشور به تجریش می آیند برای گرفتن حاجت هایشان نمک نذر می کنند. کیسه های نمک که در دست زائران امامزاده دیده می شود و یا میز نمک نذری که در ورودی محوطه این آستان مقدس قرار می گیرد نشان از ادامه این سنت نیکو دارد. داستان نذر نمک در امامزاده صالح (ع) با موقعیت جغرافیایی این امامزاده و مسیر صعب العبور دسترسی به آن مرتبط است. علیرضا زمانی، تهران شناس، درباره قدمت و علت نذر نمک می گوید: «اگر چه نذر نان و خرما در امامزاده صالح (ع) قدمت بیشتری دارد و شمیرانی ها برای حاجت روا شدن نان و خرما نذر می کردند، اما نذر نمک در امامزاده صالح (ع) نماد مهربانی، مهمان پذیری و تکریم زائران امامزاده صالح (ع) است. از آنجا که در گذشته نه از جاده و خیابان خبری بود و نه خودرو و دیگر وسایل حمل و نقل فعلی، زائران در فصل زمستان برای زیارت امامزاده صالح (ع) راهی صعب العبور پیش رو داشتند. از همین دوران بود که نذر نمک در امامزاده صالح (ع) میان زائران رواج پیدا کرد. برخی از زائران همیشه همراه خود نمک داشتند و روی مسیر یخ بسته می ریختند تا مسیر را برای دیگر زائران ایمن کنند.» زمانی ادامه می دهد: «اهالی تجریش و شمیرانی ها هم مسیرهای منتهی به امامزاده را نمک پاش می کردند تا زائران به سلامت از راه های یخ بسته عبور کنند. به تدریج زائران در دیگر ایام سال هم نمک نذر کردند تا زمستان که از راه رسید با نمک های نذری مسیرهای یخ بسته هموار شود. اگر چه امروز نمک هایی که نذر امامزاده می شود دیگر کاربرد گذشته را ندارد اما هنوز این نذر قدیمی میان زائران رایج است و نمک های نذری به عنوان تبرک در پخت غذا استفاده می شود.»

خیر و برکت باغبان وزودن گناهان

نام نذر: کاشت درخت توت و خرزهره
محل ادای نذر: محله طرشت، کن و فرحزاد

دعای خیری که رهگذران بسا خوردن هر دانه توت برای صاحب باغ و امواتش می فرستادند برای برکت یک سال باغبان کافی بود. اهالی محله های کن، طرشت و فرحزاد که به باغ های توتشان شهره اند از دیرباز رسم نیکی داشتند که همچنان جاری و پابرجاست. نذر میوه درخت از نذرهای رایج تهران قدیم است که به وفور در این محله ها دیده می شود. محمد تقی محبی، از باغداران قدیمی محله، می گوید: «در گذشته باغداران نیت و نذر می کردند که برای برکت مال و دعای خیر رهگذران درخت توتی در مسیر رفت و آمد مردم روستا بکارند. میوه های این درختان توت هیچ گاه توسط باغدار چیده نمی شد. آنها معتقد بودند با هر دانه توتی که خورده و دعای خیری که ادا می شود گناهی از آنها عفو خواهد شد. اگر چه این روزها کسی درخت توت نمی کارد، ولی هنوز هم باغداران به رسم گذشته در فصل چیدن توت،

نذری دادن در ایام مختلف سال و به ویژه در مناسبت های مذهبی، در باطن خود به معنای توسل جستن برای رفع بلا و مصیبت هاست. این آیین که از دیرباز میان ایرانی ها جایگاه ویژه ای دارد در تهران قدیم نیز در تکایا، حسینیه ها و محله های مختلف پایتخت اجرا می شد. در این ویژه نامه، به برنامه ایام سوگواری شهادت حضرت فاطمه زهرا (س) به نذری های متفاوت پایتخت نشینان که با فرهنگ، آداب و رسوم و هویت محله های تهران پیوند خورده، پرداخته ایم.

سیدهایی را برای نیازمندان، همسایه ها و اقوام می فرستند.» او اضافه می کند: «یادم می آید هر سال با شروع فصل توت خانواده ها از محله های دیگر تهران به کن می آمدند تا توت بچینند. پدرم خدایا میز می گفت بخورید، نوش جانان! برای اموات ما هم دعا کنید. او برای اینکه مردم به شاخ و برگ درختان آسیب نزنند، خودش با سینی توت از آنها پذیرایی می کرد.» رسم نذر میوه رهگذران تنها مربوط به درخت توت نبود. در این روزهای پاییزی اگر گذر تان به کوچه باغ های کن بیفتد، با صحنه های جالبی روبه رو می شوید. درختان خرمالویی که بارشان نصفه چیده شده مسلماً نظر شما را جلب خواهد کرد. محبی در این باره می گوید: «اصلاً محال است باغدار میوه شاخ و برگ درختی را که از باغ بیرون زده بچیند. این بخش از درخت «حق رهگذر» نام دارد.» نذر میوه و گیاه در تهران قدیم بسیار رایج بود. تهرانی ها علاوه بر نذر کاشتن درختان میوه در مسیر رهگذران، نذر می کردند تا در کوچه و گذر درختچه خرزهره بکارند. از آنجا که این گیاه خاصیت دفع حشرات را داشت، آنها هم به نیت خیر این درختچه را در مسیر راه می کاشتند تا آفت و حشرات از کوچه و خانه ها دور شود.

